

Meirieu, P. (2024). *Diccionari inesperat de pedagogia*. Associació de Mestres Rosa Sensat

ALBERT IRIGOYEN

Universitat Rovira i Virgili

albert.irigoyen@urv.cat

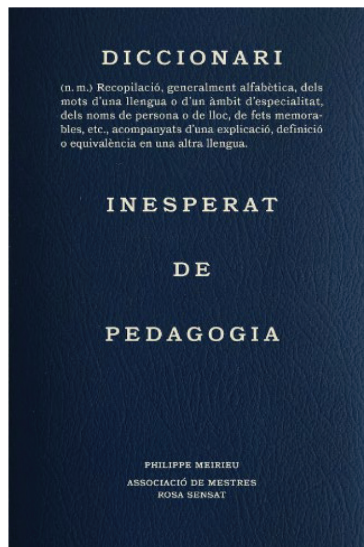
<https://orcid.org/0000-0003-2896-0006>

REBUDA: 26/07/2024 | ACCEPTADA: 02/09/2024

Diccionari inesperat de pedagogia

L'Associació de Mestres Rosa Sensat ha publicat la versió en català del *Dictionnaire inattendu de pédagogie* (ESF Sciences Humaines, 2021), de Philippe Meirieu, traduïda per Maria Lucchetti, amb el títol de *Diccionari inesperat de pedagogia*. Aquest llibre no és un diccionari a l'ús, sinó que ofereix una perspectiva profundament reflexiva, rigorosa i crítica sobre l'educació, i transcendeix els límits de l'escola i aborda l'educació des d'una mirada àmplia que inclou l'educació escolar, la familiar, la formal i la informal.

Figura 1. Coberta del llibre de Philippe Meirieu a Rosa Sensat



L'autor de l'obra és un referent internacionalment reconegut en el camp de les Ciències de l'Educació. Professor emèrit de la Universitat de Lió II (Universitat Lumière), i doctor *honoris causa* per la Universitat Lliure de Brusselles i la de Montreal, Meirieu ha ensenyat en tots els nivells educatius, ha dirigit cinquanta tesis doctorals i ha estat al capdavant de l'Institut National de Recherche Pédagogique. A més, ha advocat per la reflexió pedagògica i ha inspirat diverses reformes educatives a França.

L'obra, dedicada a la memòria de Jacques Pain,¹ resumeix part del saber pedagògic de Meirieu en un volum de 592 pàgines, que articula plantejaments personals i teòrics, a més d'experiències i investigacions per qüestionar temes educatius que no es tracten o no es tracten prou.

Ens trobem davant d'un diccionari atípic, amb una estructura flexible que convida a aturar-se i pensar, que trenca les expectatives resolutives d'un diccionari convencional. A més, com indica l'autor, és una obra inacabada que continuarà cercant i refent conceptes per intentar aclarir rep-tes i obrir perspectives.² La intenció de l'obra és clara: suscitar en el lector el desig d'apropiar-se d'un mot per interrogar-se amb una mirada nova que li permeti pensar d'una altra manera. I d'aquí el nom de l'obra, quan defineix que “una idea nova sorgeix com una relació nova o *inesperada* que la ment percep entre les coses”.³

Així doncs, el diccionari no es limita a oferir una mera recopilació de definicions tancades i estàtiques, sinó que presenta un conjunt d'entra-des ordenades alfabèticament que reflecteixen inquietuds, preocupacions i reflexions sobre el complex món de l'educació. Aquests textos són assajos breus però profunds, que exploren conceptes i problemes com el desànim en el professorat, l'efecte placebo dels mètodes pedagògics, la influència de la tecnologia en el procés educatiu o la importància d'una educació que vagi més enllà de les parets de l'escola. I ho fa a través de

1 Jacques Pain (1943-2021) fou professor emèrit de Ciències de l'Educació a la Universitat París-Nanterre i especialista de la pedagogia institucional i en temes de violència a l'escola. Per saber-ne més sobre Jacques Pain, pedagogia institucional i autoritat docent, vegeu l'entrevista a Bruno Robbes en el número 36 de *Comunicació Educativa*: <https://doi.org/10.17345/comeduc36.3277>

2 Vegeu reflexions sobre l'actualitat educativa, la història de l'educació i tota la seva obra a la pàgina web: <https://meirieu.com/>

3 Meirieu, a la pàgina 576 d'aquest volum, cita la definició “una idea nova”, de Claude Bernard, a *Introduction à l'étude de la médecine expérimentale*.

mots com *poesia, poble, parlar, puzzle, teatre* (distingint anar-hi de fer-lo), *avorriment, cinematògraf, dol, docent investigador* o *utopia*.

Aquesta és una de les grans virtuts de l'obra, la capacitat de l'autor per integrar exemples quotidians en les seves reflexions, a través d'un estil amè i irònic. Per exemple, una de les entrades *inesperades* i potser de les més il·lustratives és la referència al *telecomandament*. A través d'aquest símil, alludeix a com els infants interactuen amb el món i expressa la seva preocupació sobre com els dispositius digitals i el seu ús quotidià poden influir en la manera com els infants s'aproximen a l'aprenentatge i a la percepció de l'entorn.

Tanmateix, Meirieu no demonitza la tecnologia, però tampoc no la veu com una panacea. L'autor de *Frankenstein Educador* (Editorial Laertes, 1998) o de *Carta a un joven profesor* (Editorial Graó, , 2006), convida a cercar l'equilibri, amb un ús conscient i crític dels mitjans tecnològics, subratllant que el seu impacte no pot ser ignorat però tampoc sobrevalorat. Aquesta postura equilibrada és un dels encerts del llibre i el converteix en lectura imprescindible per a qui vol entendre millor les dinàmiques educatives contemporànies.

En un altre punt, es mostra reticent amb l'actual tendència a buscar solucions pedagògiques "miracle". La seva entrada sobre l'efecte placebo en l'educació és reveladora. Segons l'autor francès, molts mètodes pedagògics presentats com a revolucionaris actuen com un bàlsam, aparentment efectius durant un temps, però sovint amb un impacte real limitat o de curta durada. És aquesta una reflexió que ens adverteix sobre els riscos de caure en receptes fàcils per a problemes complexos.

En conjunt, aquestes píndoles reflexives posen de manifest la voluntat de l'autor de contextualitzar l'educació en un ecosistema on l'escola és només un dels elements que interactuen amb la resta. D'aquesta manera, Meirieu lamenta la confusió habitual entre *educació* i *educació escolar*, i concep el *Diccionari inesperat de pedagogia* com un vehicle per amplificar la reflexió educativa més enllà de l'àmbit estrictament escolar. Insisteix en la necessitat d'analitzar l'educació com un fenomen global i sistèmic que no es limita a l'entorn de l'escola, sinó que sorgeix d'un entramat d'interaccions que inclouen la família, el context social, cultural i tecnològic,

els mitjans de comunicació i les relacions entre iguals. El seu rebuig a centrar tota la discussió educativa exclusivament en l'escola és pertinent, atès que el món és interconnectat i les influències educatives provenen de múltiples àmbits hiperneoliberalitzats.

En l'entrevista que vam realitzar al Dr. Philippe Meirieu al número 35 de *Comunicació Educativa*, destacava la *fenomenologia* com el corrent filosòfic més influent que condueix aquesta passejada reflexiva que vehicula l'obra, i que se centra en la intencionalitat dels actes humans. Meirieu subratllava que “això és central en aquest llibre: retornar a aquest fet la intenció d'educar, a allò que permet que aquesta intenció s'entrelligui, en l'infant i l'adolescent, amb la d'aprendre i de créixer” (Irigoyen, 2022, p. 36).

La influència fenomenològica queda palesa en la manera com l'autor aborda temàtiques. Seguint l'estela que marca en l'obra *La réplica. Para acabar con los espejismos* (Editorial Dr Buk, 2020), lluny de formular models pedagògics rígids o fórmules universals, Meirieu proposa que cada educador sigui conscient del seu paper i la seva responsabilitat en el procés educatiu. L'educació no és una ciència exacta, sinó una pràctica situada, on cada context requereix una atenció i una adaptació específiques. Aquesta concepció fa del llibre una eina valuosa per a qualsevol persona implicada en l'educació, ja que ofereix reflexió més que no pas solucions universals, i s'acosta així al camp de la filosofia de l'educació.

Així doncs, la publicació editada per l'Associació de Mestres Rosa Sensat ens acosta el pensament de Meirieu, fet que també ens introdueix en els debats sobre el sistema educatiu i la recerca a França. El lector ha de tenir en compte que algun dels conceptes descrits pot tenir matisos diferents o no significar exactament el mateix en el nostre context educatiu. Per exemple, podem descobrir una altra visió del terme *coeducació*: a França, es refereix a la voluntat de vincular les famílies a la vida escolar, mentre que aquí s'entén com l'escolarització conjunta de nens i nenes amb l'objectiu d'eliminar estereotips i mecanismes discriminatoris. Això ens ofereix una visió de com es planteja el debat al país veí sobre la participació dels familiars en l'educació escolar.

Per concloure, el *Diccionari inesperat de pedagogia* de Philippe Meirieu és una obra imprescindible per a educadors i investigadors en l'àmbit

educatiu. El llibre mostra una ingent capacitat de dialogar amb les tensions i els reptes contemporanis en l'educació, en desafia convencions tradicionals i ofereix una mirada nova, incisiva i integradora que considera l'educació com un sistema complex i interconnectat. L'autor ens recorda que l'educació no es limita a qüestions d'aula a l'aula, sinó que involucra tot l'entorn social, familiar i tecnològic en el qual l'infant es troba immers.

Amb una escriptura clara i accessible, l'obra convida a la reflexió més enllà dels cànons habituals, i serveix com a punt de partida per a noves discussions sobre el paper de l'educació en el món contemporani. L'enfocament fenomenològic de l'autor li permet abordar la pedagogia des d'una perspectiva humanista, centrada en la intencionalitat de les accions educatives i la relació entre educador i educand.

Aquesta obra converteix la convenció en provocació, perquè no només amplia el camp de reflexió sobre l'educació, sinó que també convida els lectors a adoptar una actitud crítica i conscient davant els processos educatius que tenen lloc dins i fora de l'escola. En definitiva, constitueix una contribució valuosa i necessària en un context d'emergència educativa, social i lingüística, on les solucions proposades apunten novament, per desgràcia, cap a l'assentament d'un sistema educatiu neoliberalitzat.

Referències bibliogràfiques

- Bernard, C. (2010/1865). *Introduction à l'étude de la médecine expérimentale*. Le Monde Flammarion.
- Irigoyen, A. (2022). Entrevista a Philippe Meirieu. *Comunicació Educativa*, 35, 9-57. <https://doi.org/10.17345/comeduc20229-57>
- Irigoyen, A., i Gauthié, C. (2023). Entrevista amb Bruno Robbes. *Comunicació Educativa*, 36, 9-73. <https://doi.org/10.17345/comeduc36.3277>
- Meirieu, P. (1998). *Frankenstein Educador*. Editorial Laertes.
- Meirieu, P. (2006). *Carta a un joven profesor. Por qué enseñar hoy*. Graó.
- Meirieu, P. (2020). *La réplica. Para acabar con los espejismos*. Dr Buk.
- Meirieu, P. (2021). *Dictionnaire inattendu de pédagogie*. ESF Sciences Humaines.
- Meirieu, P. (s. d.). *Site de Philippe Meirieu. Histoire et actualité de la pédagogie*. <https://meirieu.com/LIVRES/dictionnaire-inattendu-de-pedagogie.htm>